

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

26. travnja 2012. (*)

„Direktiva 93/13/EEZ – Članak 3. stavci 1. i 3. – Članci 6. i 7. – Potrošački ugovori – Nepoštene odredbe – Jednostrana izmjena uvjeta ugovora od strane prodavatelja robe ili pružatelja usluga – Postupak za ishođenje sudskog naloga koji je u javnom interesu u ime potrošača pokrenulo tijelo imenovano nacionalnim zakonodavstvom – Utvrđivanje nepoštenosti odredbe – Pravni učinci”

U predmetu C-472/10,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Pest Megyei Bíróság (Mađarska), odlukom od 25. kolovoza 2010., koju je Sud zaprimio 29. rujna 2010., u postupku

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

protiv

Invitel Távközlési Zrt,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu A. Tizzano, predsjednik vijeća, M. Safjan (izvjestitelj), A. Borg Barthet, J.-J. Kasel i M. Berger, suci,

nezavisna odvjetnica: V. Trstenjak,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér, K. Szíjjártó i Z. Tóth, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, F. Díez Moreno, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, G. Rozet i K. Talabér-Ritz, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 6. prosinca 2011.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavaka 1. i 3. i članka 6. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29., (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku,

poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) (u daljnjem tekstu: direktiva) i točke 1. podtočke (j) i točke 2. podtočke (d) Priloga toj direktivi.

- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka koji je u javnom interesu u ime potrošača pokrenuo Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (mađarsko državno tijelo za zaštitu potrošača; u daljnjem tekstu: NFH) protiv društva Invitel Távközlési Zrt (u daljnjem tekstu: Invitel), u vezi s navodno nepoštenim odredbama ugovora koje je potonji sklopio s potrošačima.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U skladu s dvadesetom uvodnom izjavom navedene direktive:
„[...] bi se ugovori trebali sastavljati jasnim, razumljivim jezikom, potrošač bi zapravo trebao dobiti mogućnost da pregleda sve odredbe [...]”
- 4 Članak 1. navedene direktive određuje:
„[...]”
2. Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba[...] ne podliježu odredbama ove direktive.”
- 5 Članak 3. navedene direktive određuje:
„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.
[...]”
3. Prilog sadrži indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”
- 6 Članak 4. navedene direktive glasi:
„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.
2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepošteno ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i [zauzvrat] isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”
- 7 Članak 5. navedene direktive određuje:

„U slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo. [...]”

8 Članak 6. navedene direktive određuje:

„1. Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.

[...]”

9 Članak 7. navedene direktive glasi kako slijedi:

„1. U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.

2. Sredstva iz stavka 1. uključuju odredbe prema kojima osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštititi potrošače mogu u skladu s dotičnim nacionalnim pravom postupati pred sudovima ili pred nadležnim upravnim tijelima radi donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene, kako bi potom mogle primijeniti odgovarajuća i djelotvorna sredstva radi sprečavanja daljnjeg korištenja takvih odredbi.

3. Uz dužno poštovanje nacionalnih propisa, pravni lijekovi iz stavka 2. mogu odvojeno ili zajedno biti usmjereni protiv većeg broja prodavatelja robe ili pružatelja usluga iz istog gospodarskog područja, ili protiv njihovih udruga koje koriste te iste ili slične ugovorne odredbe ili koje preporučuju njihovo korištenje.”

10 Članak 8. navedene direktive glasi:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.”

11 U Prilogu toj direktivi navedene su odredbe iz njezinog članka 3. stavka 3.:

„1. Odredbe čiji su predmet ili svrha:

[...]

(j) davanje mogućnosti prodavatelju robe ili pružatelju usluga da jednostrano izmijeni ugovor bez valjanog razloga predviđenog ugovorom;

[...]

(l) mogućnost određivanja cijene robe u vrijeme isporuke ili omogućavanje prodavatelju robe ili pružatelju usluga da je poveća, bez odgovarajućeg prava za

potrošača da u oba ta slučaja može raskinuti ugovor ako je konačna cijena previsoka u odnosu na cijenu dogovorenu u vrijeme sklapanja ugovora;

[...]

2. Područje primjene podtočaka (g), (j) i (l)

[...]

(b) [...]

[Podt]očka (j) nije prepreka za odredbe prema kojima prodavatelj robe ili pružatelj usluga pridržava pravo jednostrane izmjene odredaba iz ugovora sklopljenog na neodređeno vrijeme, pod uvjetom da se od njega traži da obavijesti potrošača opravdanom obavijesti, i da potrošač ima pravo raskinuti ugovor.

[...]

(d) [Podt]očka (l) nije prepreka za klauzule o indeksaciji cijena, ako je to u skladu sa zakonom, pod uvjetom da je metoda prema kojoj cijene variraju jasno opisana.”

Nacionalno pravo

12 Članak 209. Mađarskog građanskog zakonika određuje:

„1. Odredba općih uvjeta ugovora ili odredba u potrošačkom ugovoru o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo nepoštena je ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, jednostrano i bez opravdanog razloga utvrđuje prava i obveze stranaka koje proizlaze iz ugovora na nepovoljan način za suugovaratelja stranke koja mu nameće konkretnu ugovornu odredbu.

[...]”

13 Članak 209./A Građanskog zakonika glasi:

„1. Stranka za koju je odredba nepovoljna može osporavati nepoštene uvjete koji se u ugovoru javljaju kao opći uvjeti ugovora.

2. Nepošteni uvjeti koji se u potrošačkim ugovorima javljaju kao opći uvjeti ugovora ili koje je prodavatelj ili dobavljač sastavio jednostrano i o kojima se nije pojedinačno pregovaralo smatraju se ništavim. Na ništavost se može pozivati samo u korist potrošača.”

14 Članak 209./B Građanskog zakonika određuje:

„1. Tijela imenovana u posebnim propisima također se mogu, prema članku 209.A stavku 2. ovoga zakonika, obratiti sucu radi utvrđivanja ništavosti nepoštene odredbe koja se u potrošačkom ugovoru javlja kao opći uvjet ugovora. Utvrđenje ništavosti nepoštene odredbe proizvodi učinke prema svima koji su sklopili ugovore s prodavateljem robe ili pružateljem usluga koji primjenjuje takvu odredbu.

2. Tijela imenovana u posebnim propisima također mogu podnijeti zahtjev za utvrđenje ništavosti općeg uvjeta ugovora definiranog u potrošačkom ugovoru i objavljenog, bez obzira na to je li dotična odredba zaista bila primijenjena ili nije.

3. Ako sudac u okviru postupka na temelju stavka 2. utvrdi da je opći uvjet ugovora nepošten, proglašava ga ništavim u slučaju (buduće) primjene, s učinkom prema svakoj stranci koja sklopi ugovor s prodavateljem robe ili pružateljem usluge koji je predmetnu ugovornu odredbu javno objavio. Svaka osoba koja primijeni tu nepoštenu ugovornu odredbu mora ispuniti svaki zahtjev koji potrošač može protiv nje imati na temelju te odluke. Sudska odluka također mora sadržavati odredbu kojom se stranci koja je javno objavila dotičnu odredbu zabranjuje daljnja primjena te odredbe.

[...]”

15 Članak 39. Zakona CLV iz 1997. o zaštiti potrošača propisuje:

„1. Tijelo nadležno za zaštitu potrošača, nevladina organizacija za zaštitu interesa potrošača ili javni tužitelj mogu protiv svake stranke čije nezakonite aktivnosti imaju utjecaja na velik broj potrošača ili uzrokuju znatnu štetu pokrenuti postupak za kolektivnu obranu velikog broja potrošača ili otklanjanje znatne štete. Takav postupak može se pokrenuti čak i ako se identitet oštećenih potrošača ne može utvrditi.

[...]”

16 Članak 132. Zakona C iz 2003. o elektroničkim komunikacijama glasi:

„1. Pravila o sklapanju ugovora o pretplati primjenjuju se na izmjenu svakog ugovora o pretplati. Općim uvjetima ugovora može se dozvoliti da se izmjena svakog ugovora o pretplati provede u skladu s odredbama stavka 2.

2. Pružatelj usluga može jednostrano izmijeniti ugovor o pretplati samo u sljedećim slučajevima:

(a) ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u svakom ugovoru o pretplati ili opći uvjeti ugovora, podložno uvjetu da ta izmjena ne podrazumijeva bitnu izmjenu uvjeta ugovora, pod uvjetom da zakonodavstvom ili pravilima o elektroničkim komunikacijama nije predviđeno drukčije;

(b) ako je opravdana izmjenom zakonodavstva ili upravnom odlukom.

ili

(c) ako je opravdana bitnim promjenama okolnosti.

3. Bitna izmjena znači promjenu koja se odnosi na uvjete potrebne da bi se usluga mogla koristiti ili na pokazatelje koji odgovaraju cilju kvalitete.

4. Ako je pružatelju usluge dozvoljeno jednostrano mijenjati opće uvjete ugovora u okolnostima utvrđenim tim uvjetima, taj je pružatelj usluge obvezan o tome informirati pretplatnike, u skladu sa zahtjevima utvrđenim u postojećem zakonu,

poštujući rok za dostavu obavijesti od najmanje 30 dana prije datuma na koji navedena izmjena proizvodi učinke; također je dužan informirati pretplatnike o uvjetima koji se primjenjuju na njihovo pravo da na temelju toga raskinu ugovor. U tom slučaju, pretplatnik može raskinuti ugovor s neposrednim učinkom u roku od osam dana nakon što je poslana obavijest o izmjeni.

5. Kada izmjena obuhvaća odredbe koje su za pretplatnika nepovoljne, pretplatnik može ugovor o pretplati raskinuti u roku od petnaest dana od spomenute obavijesti bez ikakvih drugih pravnih posljedica. Međutim, pretplatnik ne može odustati od ugovora o pretplati ako se na određeni rok obvezao na korištenje usluge i ako je ugovor o pretplati sklopio u svjetlu povoljnosti koje iz tako preuzete obveze proizlaze, a izmjena ne utječe na te dobivene povoljnosti. U slučaju kada izmjena ima utjecaja na dobivene povoljnosti, a pretplatnik raskine ugovor, pružatelj usluge ne može tražiti od pretplatnika da za dobivenu povoljnost plaća nakon raskida ugovora.

[...]"

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 17 U kontekstu postupka pokrenutog u javnom interesu, NFH osporava Invitelovu praksu da u okviru ugovora na određeni rok, tzv. „ugovorima odanosti”, nakon što su sklopljeni, zahtijeva da potrošač plaća naknade koje između stranaka prvotno nisu bile dogovorene.
- 18 Iz spisa proizlazi da je Invitel, kao operator fiksne telefonske mreže, u svoje opće uvjete poslovanja (u daljnjem tekstu: OU-ovi) na snazi od 1. siječnja 2008. uveo odredbu kojom se predviđaju „naknade za plaćanje platnim nalogom”, tj. naknade koje se primjenjuju u slučaju plaćanja računa platnim nalogom. Prema toj odredbi, „ako pretplatnik iznos računa plati platnim nalogom, pružatelj usluga ima pravo zaračunati dodatnu naknadu (npr. poštanske troškove)”. Nadalje, OU-ovi ne sadržavaju nikakvu odredbu kojom se određuje način izračuna tih naknada za plaćanje platnim nalogom.
- 19 NFH je primio veliki broj prigovora potrošača na temelju kojih je zauzeo stajalište da je odredba uvedena u OU-ove iz prethodne točke nepoštena u smislu članka 209. Građanskog zakonika. Budući da je Invitel odbio izmijeniti tu odredbu, NFH je pokrenuo postupak pred okružnim sudom Pest Megyei Bíróság kako bi ishodio utvrđenje da je osporavana odredba ništava jer je nepoštena te kako bi se automatski i retroaktivno potrošačima izvršio povrat iznosa koji su neosnovano zaračunati i naplaćeni kao „naknade za plaćanje platnim nalogom”. Međutim, taj je sud utvrdio da rješenje postupka ovisi o tumačenju odredaba prava Unije.
- 20 U tim je uvjetima Pest Megyei Bíróság odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „(1) Može li se članak 6. stavak 1. [Direktive] [...] tumačiti u smislu da nepoštena odredba ugovora nije obvezujuća za potrošača kada zakonom imenovano tijelo koje je u tu svrhu propisno ovlašteno traži u ime potrošača, u okviru tužbenog zahtjeva u javnom interesu (kolektivna tužba), da se utvrdi ništavost te nepoštene odredbe koja je postala dio potrošačkog ugovora?

Može li se, u slučaju sudske odluke u korist potrošača koji nisu stranka u postupku ili zabrane primjene nepoštenog općeg uvjeta ugovora, u postupku pokrenutom u javnom interesu, članak 6. stavak 1. te direktive tumačiti u smislu da navedena nepoštena ugovorna odredba koja čini dio potrošačkog ugovora nije obvezujuća za dotične potrošače, kao ni za ijednog drugog potrošača u budućnosti, tako da sud po službenoj dužnosti mora primijeniti pravne posljedice koje iz toga proizlaze?

- (2) Uzimajući u obzir točku 1. podtočku (j) i točku 2. podtočku (d) Priloga direktivi primjenjivog na temelju članka 3. stavka 3. te direktive, može li se članak 3. stavak 1. [direktive] [...] tumačiti u smislu da je, kada prodavatelj robe ili pružatelj usluge predvidi jednostranu izmjenu ugovornih uvjeta, a da jasno ne opiše način variranja cijene ili ne navede valjani razlog u ugovoru, ta ugovorna odredba automatski nepoštena?"

O prethodnim pitanjima

Drugo pitanje

- 21 Svojim drugim pitanjem, koje valja prvo razmotriti, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li, s obzirom na točku 1. podtočku (j) i točku 2. podtočku (d) Priloga direktivi, članak 3. stavke 1. i 3. te direktive tumačiti u smislu da je, kada prodavatelj robe ili pružatelj usluge, odredbom koja se javlja u OU-ovima potrošačkog ugovora, predvidi jednostranu izmjenu naknada u vezi s uslugom koja se pruža, a da jasno ne odredi način utvrđivanja tih naknada ili ne navede valjani razlog za tu izmjenu, ta odredba nepoštena.
- 22 U tom pogledu važno je podsjetiti da je Sud nadležan za tumačenje pojma „nepoštena odredba” predviđenog člankom 3. stavkom 1. direktive i njezinim Prilogom, kao i za tumačenje mjerila koje nacionalni sudac može ili mora primijeniti kada ispituje ugovorne odredbe u svjetlu odredaba navedene direktive, pri čemu mora odlučiti, uzimajući u obzir ta mjerila, o konkretnoj kvalifikaciji određene ugovorne odredbe u odnosu na okolnosti konkretnog slučaja. (vidjeti presudu od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, Zb., str. I-10847., t. 44.). Iz toga proizlazi da se Sud mora ograničiti na davanje sudu koji je uputio zahtjev indikacija o kojima ovaj potonji vodi računa radi ocjenjivanja nepoštenosti dotične odredbe.
- 23 U skladu s člankom 4. stavkom 2. direktive, procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštena ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade, s jedne strane, u odnosu na isporučene usluge ili robu, s druge, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene. Međutim to isključenje ne može važiti za odredbu koja se odnosi na mehanizam izmjene cijena usluga koje se pružaju potrošaču.
- 24 Što se tiče ugovorne odredbe kojom se predviđa izmjena ukupne cijene usluge koja se pruža potrošaču, valja podsjetiti da je, s obzirom na točku 1. podtočke (j) i (l) i točku 2. podtočke (b) i (d) Priloga direktivi, potrebno navesti, osobito, razloge ili način variranja navedene cijene, s tim da potrošač ima pravo raskinuti ugovor.

- 25 Prilog na koji upućuje članak 3. stavak 3. Direktive sadržava samo indikativan i netaksativan popis ugovornih odredaba koje mogu biti proglašene nepoštenima (vidjeti presude of 4. lipnja 2009., Pannon GSM, C-243/08, Zb., str. I-4713., t. 37. i 38.; VB Pénzügyi Lízing, prethodno navedenu, t. 42., kao i rješenje od 16. studenoga 2010., Pohotovost', C-76/10, Zb., str. I-11557., t. 56. i 58.).
- 26 Iako sadržaj priloga ne može automatski i sam po sebi uspostaviti nepoštenost sporne ugovorne odredbe, on je ipak ključni element na kojem nadležni sudac može temeljiti svoju procjenu nepoštenosti te odredbe. U ovom slučaju, iz teksta odredaba Priloga direktivi iz točke 24. ove presude može se utvrditi da je u svrhu ocjene nepoštenosti neke ugovorne odredbe kao što je ona iz glavnog postupka osobito relevantno pitanje jesu li bili navedeni razlozi ili način variranja naknada u vezi s uslugom koja se pruža te jesu li potrošači imali pravo na raskid ugovora.
- 27 Nadalje, kao što proizlazi iz dvadesete uvodne izjave direktive, potrošač bi zapravo trebao dobiti mogućnost da pregleda sve odredbe koje se javljaju u OU-ovima i [preispita] njihove posljedice. Osim toga, u članku 5. Direktive utvrđena je obveza da odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo.
- 28 Prema tome, u okviru ocjene „nepoštenosti” odredbe u smislu članka 3. direktive, od bitne je važnosti da potrošač ima mogućnost da na temelju jasnih i razumljivih mjerila predvidi izmjene koje bi prodavatelj robe ili pružatelj usluga mogao unijeti u OU-ove u pogledu naknada u vezi s uslugom koja se pruža.
- 29 Kada su određeni aspekti načina izmjene naknada u vezi s uslugom koja se pruža utvrđeni obaveznim zakonskim ili regulatornim odredbama u smislu članka 1. stavka 2. direktive, ili kada te odredbe predviđaju da potrošač ima pravo raskinuti ugovor, ključno je da prodavatelj robe ili pružatelj usluge o tim odredbama informiraju potrošača.
- 30 Na nacionalnom je sudu koji odlučuje u postupku za ishođenje sudskog naloga, koji je u javnom interesu u ime potrošača pokrenulo nacionalno tijelo imenovano u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, da ocijeni, s obzirom na članak 3. stavke 1. i 3. direktive, nepoštenost neke ugovorne odredbe kao što je ona iz glavnog postupka. U okviru te ocjene nacionalni sud mora odrediti, osobito, jesu li, s obzirom na sve odredbe koje se javljaju u OU-ovima potrošačkih ugovora koji uključuju osporavanu odredbu i u nacionalnom zakonodavstvu kojim se utvrđuju prava i obveze koji eventualno nadopunjuju one iz dotičnih OU-ova, razlozi ili način variranja naknada u vezi s uslugom koja se pruža sročeni jasno i razumljivo i, prema potrebi, imaju li potrošači pravo raskinuti ugovor.
- 31 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti da je na sudu koji odlučuje u postupku za ishođenje sudskog naloga, koji je u javnom interesu i u ime potrošača pokrenulo nacionalno tijelo imenovano u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, da ocijeni, s obzirom na članak 3. stavke 1. i 3. Direktive, nepoštenost ugovorne odredbe koja čini dio OU-ova potrošačkih ugovora kojima prodavatelj robe ili pružatelj usluge predvidi jednostranu izmjenu naknada u vezi s uslugom koja se pruža, a da ne odredi jasno način utvrđivanja tih naknada ili ne navede valjani razlog za tu izmjenu. U okviru te ocjene spomenuti sud mora odrediti, osobito, jesu li, s obzirom na sve odredbe koje se javljaju u OU-ovima potrošačkih

ugovora koji uključuju osporavanu odredbu i s obzirom na nacionalno zakonodavstvo kojim se utvrđuju prava i obveze koja eventualno nadopunjuju prava i obveze iz dotičnih OU-ova, razlozi ili način variranja naknada u vezi s uslugom koja se pruža sročeni jasno i razumljivo i, prema potrebi, imaju li potrošači pravo raskinuti ugovor.

Prvo pitanje

- 32 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive, u vezi s njezinim člankom 7. stavcima 1. i 2., tumačiti u smislu da mu nije protivno da utvrđenje ništavosti neke nepoštene odredbe koja čini dio OU-ova potrošačkog ugovora, u okviru postupka za ishođenje sudskog naloga iz članka 7. te direktive, koji je protiv prodavatelja robe ili pružatelja usluge u javnom interesu i u ime potrošača pokrenulo tijelo imenovano nacionalnim zakonodavstvom, proizvodi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom učinke prema svim potrošačima koji su sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti OU-ovi, uključujući i prema potrošačima koji nisu bili stranka u postupku za ishođenje sudskog naloga, te jesu li nacionalni sudovi i u budućnosti dužni po službenoj dužnosti poduzeti sve mjere predviđene nacionalnim pravom.
- 33 Kako bi se odgovorilo na prvi dio toga pitanja, važno je najprije podsjetiti da sustav zaštite uspostavljen direktivom počiva na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na trgovca što se tiče pregovaračke moći i razine informiranosti, što vodi do toga da potrošač pristaje na uvjete koje trgovac sastavlja unaprijed i da nema mogućnosti utjecati na sadržaj tih odredaba (presuda od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, t. 27. i navedena sudska praksa).
- 34 U kontekstu tužbi u kojima sudjeluju potrošači pojedinačno, u pogledu slabijeg položaja Sud smatra da se člankom 6. stavkom 1. direktive od država članica zahtijeva da utvrde da „prema [njihovom] nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača”. Kao što to proizlazi iz sudske prakse, to je odredba s obvezujućim učinkom kojoj je cilj zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza stvarnom ravnotežom koja će ponovno uspostaviti jednakost između potonjih (Pereničová i Perenič, prethodno navedena, t. 28. i navedena sudska praksa).
- 35 Što se tiče postupaka za ishođenje sudskog naloga koji se pokreću u javnom interesu, kao što je postupak u glavnom predmetu, valja podsjetiti da, iako direktiva nema za cilj usklađivanje sankcija primjenjivih u slučaju da se za ugovornu odredbu u okviru tih postupaka utvrdi da je nepoštena, člankom 7. stavkom 1. direktive ipak se od država članica zahtijeva da osiguraju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji se sklapaju s potrošačima.
- 36 Kao što to proizlazi iz članka 7. stavka 2. direktive, gore spomenuta sredstva uključuju mogućnost da osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštititi potrošače mogu postupati pred sudovima radi donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene i, prema potrebi, donesu odluke o njihovoj zabrani (vidjeti presudu od 24. siječnja 2002., Komisija/Italija, C-372/99, Zb.. str. I-819., t. 14.).

- 37 U tom pogledu važno je dodati da preventivna narav i odvraćajući cilj mjera koje treba usvojiti kao i njihova neovisnost u pogledu bilo kojeg pojedinačnog spora podrazumijevaju da se takve mjere mogu koristiti čak i kada odredbe čija se zabrana traži nisu bile upotrijebljene u specifičnim ugovorima (vidjeti ranije navedene presude Komisija/Italija, t. 15.).
- 38 Učinkovita provedba toga cilja zahtijeva, kao što je nezavisna odvjetnica u bitnom istakla u točki 51. svojega mišljenja, da odredbe OU-ova potrošačkih ugovora za koje je u postupku pokrenutom za ishođenje sudskog naloga protiv dotičnog prodavatelja robe ili isporučitelja usluge, kao što je postupak u glavnom predmetu, utvrđeno da su nepošteno, nisu obvezujuće ni za potrošače koji su stranke u postupcima za ishođenje sudskog naloga ni za potrošače koji su s dotičnim prodavateljem robe ili pružateljem usluge sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti OU-ovi.
- 39 U glavnom postupku nacionalnim zakonodavstvom predviđa se da sudski utvrđenu ništavost neke odredbe koja se javlja u OU-ovima potrošačkih ugovora treba primjenjivati na svakog potrošača koji je sklopio ugovor s prodavateljem robe ili pružateljem usluga koji primjenjuje takvu odredbu. Kao što to proizlazi iz elemenata spisa u glavnom postupku, predmet spora tiče se primjene, od strane pružatelja usluge, općih uvjeta u kojima se osporavana odredba javlja u ugovorima sklopljenima s brojnim potrošačima. U tom smislu, važno je utvrditi da, kao što je to istaknula nezavisna odvjetnica u točkama od 57. do 61. svojega mišljenja, nacionalno zakonodavstvo kao što je ono na koje se upućuje u ovoj točki ispunjava zahtjeve članka 6. stavka 1. u vezi s člankom 7. stavcima 1. i 2. direktive.
- 40 Primjenom sankcije ništavosti nepošteno odredbe u odnosu na sve potrošače koji su sklopili potrošački ugovor na koji se primjenjuju isti OU-ovi osigurava se da za te potrošače ta odredba nije obvezujuća, ali se ne isključuje primjena drugih vrsta odgovarajućih i učinkovitih sankcija predviđenih nacionalnim zakonodavstvom.
- 41 Što se tiče drugog dijela prvog pitanja o mjerama koje su nacionalni sudovi dužni poduzeti zato što je u okviru postupka za ishođenje sudskog naloga utvrđena nepoštenost odredbe koja čini dio OU-ova potrošačkih ugovora, na početku valja napomenuti da mogućnost nacionalnog suda da po službenoj dužnosti ispita je li neka ugovorna odredba nepoštena jest sama po sebi doprinos ostvarenju cilja iz članka 7. (vidjeti presudu od 26. listopada 2006., Mostaza Claro, C-168/05, Zb., str. I-10421., t. 27. i navedenu sudsku praksu). Karakter i važnost javnog interesa na kojima se temelji zaštita koju ova direktiva daje potrošačima opravdavaju, štoviše, i to da se od nacionalnog suda traži da po službenoj dužnosti ocijeni je li ugovorna odredba nepoštena (vidjeti Mostaza Claro, t. 38.).
- 42 Nacionalni sudovi koji utvrde da je odredba koja čini dio OU-ova nepoštena, dužni su na temelju članka 6. stavka 1. direktive poduzeti sve mjere u skladu s nacionalnim pravom kako ta odredba ne bi bila obvezujuća za tog potrošača (vidjeti presudu Pereničová i Perenič, prethodno navedenu, t. 30. i navedenu sudsku praksu).
- 43 Iz toga proizlazi da kada je nepoštenost odredbe koja čini dio OU-ova potrošačkih ugovora potvrđena u okviru postupka za ishođenje sudskog naloga, kao što je postupak u glavnom predmetu, nacionalni sudovi dužni su po službenoj dužnosti poduzeti sve mjere predviđene nacionalnim pravom i u budućnosti, kako ta odredba

ne bi bila obvezujuća za potrošače koji su sklopili ugovor na koji se primjenjuju ti OU-ovi.

44 Uzimajući u obzir ta razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 6. stavak 1. direktive, u vezi s člankom 7. stavcima 1. i 2. treba tumačiti kako slijedi:

- nije protivno da utvrđenje ništavosti neke nepoštene odredbe koja čini dio OU-ova potrošačkih ugovora, u okviru postupka za ishođenje sudskog naloga predviđenog člankom 7. te direktive koji je protiv prodavatelja robe ili pružatelja usluge u javnom interesu i u ime potrošača pokrenulo tijelo imenovano nacionalnim zakonodavstvom, proizvodi u skladu s tim zakonodavstvom učinke prema svim potrošačima koji su s dotičnim prodavateljem robe ili pružateljem usluge sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti OU-ovi, uključujući i prema potrošačima koji nisu bili stranka u postupku za ishođenje sudskog naloga;
- kada je nepoštenost odredbe iz OU-ova potrošačkih ugovora potvrđena u okviru takvog postupka, nacionalni sudovi dužni su po službenoj dužnosti i u budućnosti poduzeti sve mjere predviđene nacionalnim pravom kako ta odredba ne bi bila obvezujuća za potrošače koji su s dotičnim prodavateljem robe ili pružateljem usluge sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti OU-ovi.

Troškovi

45 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Na sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku i koji odlučuje u postupku za ishođenje sudskog naloga koji je u javnom interesu u ime potrošača pokrenulo nacionalno tijelo imenovano u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, je da ocijeni, s obzirom na članak 3. stavke 1. i 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o, nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, nepoštenost ugovorne odredbe koja čini dio općih uvjeta poslovanja potrošačkih ugovora kojima prodavatelj robe ili pružatelj usluge predvidi jednostranu izmjenu naknada u vezi s uslugom koja se pruža a da ne odredi jasno način utvrđivanja tih naknada ili ne navede valjani razlog za tu izmjenu. U okviru te ocjene spomenuti sud mora odrediti, posebno, jesu li, s obzirom na sve uvjete koji se javljaju u općim uvjetima poslovanja potrošačkih ugovora koji uključuju osporavanu odredbu i s obzirom na nacionalno zakonodavstvo kojim se utvrđuju prava i obveze koja eventualno nadopunjuju prava i obveze iz dotičnih općih uvjeta poslovanja, razlozi ili način variranja naknada u vezi s uslugom koja se pruža sročeni jasno i razumljivo i, prema potrebi, imaju li potrošači pravo raskinuti ugovor.**

2. Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s njezinim člankom 7. stavcima 1. i 2., treba tumačiti u smislu da:

- mu nije protivno da utvrđenje ništavosti neke nepoštene odredbe koja čini dio općih uvjeta potrošačkih ugovora, u okviru postupka za ishođenje sudskog naloga predviđenog člankom 7. te direktive koji je protiv prodavatelja robe ili pružatelja usluge u javnom interesu i u ime potrošača pokrenulo tijelo imenovano nacionalnim zakonodavstvom, proizvodi u skladu s tim zakonodavstvom učinke prema svim potrošačima koji su s dotičnim prodavateljem robe ili pružateljem usluge sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti opći uvjeti poslovanja, uključujući i prema potrošačima koji nisu bili stranka u postupku za ishođenje sudskog naloga;
- kada je nepoštenost odredbe iz općih uvjeta poslovanja potvrđena u okviru takvog postupka, nacionalni sudovi dužni su po službenoj dužnosti i u budućnosti poduzeti sve mjere predviđene nacionalnim pravom kako ta odredba ne bi bila obvezujuća za potrošače koji su s dotičnim prodavateljem robe ili pružateljem usluge sklopili ugovor na koji se primjenjuju isti opći uvjeti poslovanja.

[Potpisi]

* Jezik postupka: mađarski.